

kát találtuk meg. A két falszakasz csatlakozási pontja az oszloplábak területén kívülre esik. A falat teljesen kiszedték, illetve a falalapot is megbolygatták, vagy átépítették.

FARKAS CSILLA

270. Nemesrempehollós határa

(Vas megye) Kk

2005. szeptember 6-án terepbejárást végeztünk, de a nagyfokú növényi lefedettség miatt csak igen kis területet tudtunk átvizsgálni. Két régészeti értékkel rendelkező területet találtunk a falu határában, a Csikorgó-patak és a Füzes-árok között. A Béke utca alatti új kikapcsolított területen egy középkori-késő középkori telepnyomot tudtunk lokalizálni. A falutól É-ra a Balázs-haraszti területén, a dűlő Ny-i szegletében találtunk késő középkori telepnyomokat.

ILON GÁBOR

271. Nemti, Kossuth Lajos utca 52.

(Nógrád megye) I

A Bányaterenyé és térsége szennyvízberuházás I. üteme kapcsán 2005. decemberében bejelentés érkezett, hogy a szennyvíz-gerincvezeték fektetésekor az 52. sz. ház előtti árokból állatcsontok kerültek elő. A helyszíni szemle során az aszfaltozott út alatt kb. 1,7 m mélyen egy erősen átégett falú gödör jelentkezett. A fektetési mélység (3,5 m) miatt a gödör kibontása és rajzos dokumentálása nem volt lehetséges. A gödörből csak állatcsont került elő, ezért az objektum kormeghatározására nem volt lehetőségünk.

GUBA SZILVIA

272. Németkér, Tornyos-dűlő

(Tolna megye) I

2005. május 9-én terepbejárást végeztem a területen. Az ÉNy-DK-i irányú domb K-i oldala igen meredek, a Ny-i valamivel lankásabb, de meredek, az É-i elég lankás volt. Északon a szántott terület szélénél kb. 1 m-rel lejjebb keskeny terasz és mintha árok lenne, de újkorinak látszott. Erődítésnek nem volt nyoma. A szántott dombtetőn leletet nem találtam. A légi fotón gyengén látszó „átvágás” a felszínen nem mutatkozott.

MIKLÓS ZSUZSA

273. Nick, Kőríz-dűlő

(Vas megye) B, LT, Kö

2005. június 22-én helyszíni szemlét végeztem Nick település déli határában, a Kőríz-patak mellett, ahol szennyvízátemelő telep létesítését kezdték meg. Ennek során csak a legfelső termőtalaj réteget szedték le, így helyszíni szemléink során régészeti jelenségeket csak a gyűjtött leletanyag alapján tudtunk meghatá-

rozni. A leendő telephely északi-középső részében őskori (bronzkor), a kelta korszakba sorolható, valamint középkori kerámiatöredékeket találtunk.

POLGÁR PÉTER

274. Nógrád, vár

(Nógrád megye) Kk, Kú

2005. szeptember 5–16. között folytattuk a vár 2000-ben megkezdett kutatását. Idén a barbakánnak nevezett épület Ny-i részét vizsgáltuk. A falak igen rossz állapotban vannak; konzerválásuk elodázhatatlan. Felmértük és vizsgáltuk a barbakán és a külső vár belső kapuépítményének csatlakozását. Megállapítottuk, hogy a külső vár belső kapuépítménye utólag épült a barbakán kissé rézsús É-i falához. A barbakán DNy-i részén egy szelvényel megvizsgáltuk a fal kiromlásának környékén a rétegviszonyokat. A K-i oldalon a bejárat nyílás alsó kősorát dokumentáltuk, így rögzíthető a bejárat helye. Mindkét oldalon előkerült az alapozási kiugrás, így a nyílás szélessége kiszerezhető. A külső oldalon, valamint a kapunyílás alatt téglás, köves bontási törmelék került elő. A külső oldalon a barbakán falát a sziklára építették. Előtte rézsú (feltehetően sziklaárok lejtője) indul D felé. A rézsún a törmelékes réteg alatt 17. századi (cseréppipával keltezett) szemétréteg csekély részletét tártuk fel. A megvésett sziklafelszínből ítélve a bejárat nyílás alatt egykor vékony fallal elfalazott, függőleges falú, keskeny verem helyezkedett el. E verem az épület belseje alá nyúlt, betöltése a 17. sz. végén következhetett be. Az épület belsejében altalaj jellegű, leletmentes, drapp agyagos réteg felett sziklatörmelékes és humuszos feltöltést, felette 4 járósínt lehetett elkülöníteni. Az alsó rétegek késő középkori (16. sz. eleje), a felsőbbek kora újkori leletanyagot tartalmaztak. A keletbbsi falkiromlásra húzott kutatóárokban megállapíthattuk, hogy az alapozás itt is megszakad. Nem mutat azonban a bejárat alatti veremhez hasonló függőleges síkot, ezért nem valószínű, hogy az építés idején itt is lett volna ajtónyílás.

A barbakán É-i falának részleges letisztítása megmutatta, hogy az É-i fal Ny-ról először ívesen DK felé hajlik, majd egy újabb ívvel ÉK-i irányt vesz. A megtisztított szakaszon a külső vár belső kapuépítményén kívül további falcsatlakozást nem találtunk.

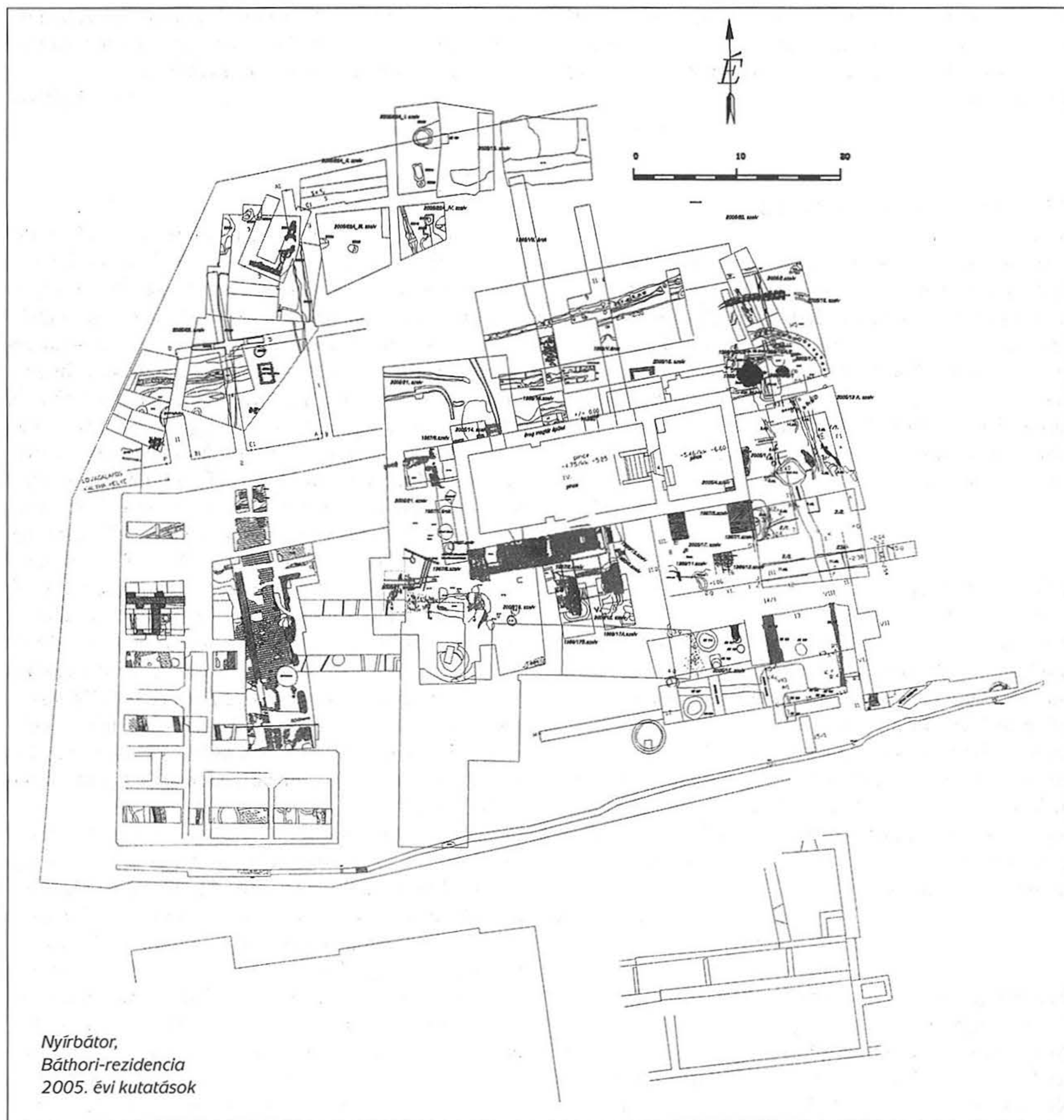
A leletek alapján a barbakánnak nevezett épületet a 16. sz. elejétől a 17. sz. végéig használhatták, ÉK-i részének alaprajzát, valamint K-i falának periodizációját 2006-ban igyekezünk tisztázni.

TOMKA GÁBOR

275. Nyírbátor, Báthori-rezidencia

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Á, Kk

A nyírbátori Báthori-család központi nemesi rezidenciájának régészeti kutatása az 1950-es évek óta – két alkalommal történt egy-egy bő évtizedes megszakítással –

Nyírbátor,
Báthori-rezidencia
2005. évi kutatások

szinte folyamatosan zajlott. Az ezredfordulóra sikerült tisztázni, hogy a rezidencia egy központi udvar köré elrendezett 3 épületszárnyból állt, s lényegében egy építési periódusban készült, melynek azonban több fázisa különíthető el.

A még álló épületrész, az egykori ún. ebédlőpalota, később barokk magtár műemléki helyreállítását megelőző régészeti feltárást 2005 februárja és novembere között egy három hetes augusztusi megszakítással végeztük el. Több mint 2000 m² felületet tártunk fel, igyekeztünk folyamatosan a tervek és a kivitelezés ütemének megfelelően haladni.

A kutatás a volt magtár épületének ÉK-i előterében, az 1. sz. szelvényben indult meg a tél végén, melynek célja a korábbi rezidencia-fázisok felderítése volt.

A magtár alapozási gödre mellett egy sokszorosán megújított, szerves anyagot (fát) tartalmazó járőfelületet sikerült itt feltárni, melyet egy É-D irányú cölöpsor árka vágott ketté. Ennek két oldalán a megújítások száma jelentősen eltért. A magtártól É-ra még két kis kutatóárkot nyitottunk, hogy az 1999-ben itt egy alig 1,5 m-es szakaszon megfogott cölöplyukas árok folytatását tisztázzuk. A magtár É-i falával nagyjából párhuzamos árok elő is került, de további cölöplyukakat már nem tudtunk észlelni. Egyébként épp ez az É-i előtere az épületnek az, ahol nagyon komoly és mély bolygatások történtek az elmúlt évszázadokban.

Az elsőől É-ra nyitott 2. sz. szelvény egy eddig soha nem tapasztalt jelenséghez vezetett: egymást metsző és egymással párhuzamos, különböző mély-

ségű, szélességű és betöltésű árkok hálózata mellett a szerves anyagú járófelület itt is jelentkezett. A 3–10. sz. szelvényekkel a magtárépület pincéiben végezhetünk szondázó kutatást, ahol korábban csak az 1980-as évek végén ásott két árkot Tamási Judit. A pincék járósíntjének megállapítása mellett eredményeket értünk el a falak alapozása, a két pincerész közötti lépcső tisztázása és a talajvíz szintje tekintetében is. Feltártunk továbbá egy újkori pálinkafőzőt és egy a falak alá befutó barna, agyagos réteget is.

A 11. sz. szelvény a most elbontott szülőotthon udvari épülete alatti pince kiemelt gödre lett, ahol kiderült, hogy a pince ásásakor egy több komplett kályhát tartalmazó hulladékgödröt vágtak el. A 12. sz. szelvényt a középkori pincegádor 1999-ben megtalált nyomai alapján a lejáró tisztázására nyitottuk. Nem lehetett mindent a szükséges mértékben tisztázni, de az kiderült, hogy a pincelejáróra merőlegesen is fut egy fal, ami egy korábbi, vagy egy még összetettebb konstrukció része lehetett. Az É-i utcafront mentén nyitott 13. sz. szelvényben már nem találtunk egyértelműen a rezidenciához köthető jelenséget, viszont megjelent az Árpád-kor.

A 14. sz. szelvény eredménye egyebek mellett a magtár ÉNy-i sarkából induló 2 falcsorbázat volt, melyek az 1999-ben kicsit keletebbre lelt téglasorokkal együtt kb. kiadják egy tervezett, de soha meg nem épült csatlakozó épületszárny(?) vonalait. A 15. és 16. sz. szelvény a magtár déli, ill. északi előterében kb. fele részben húzódott. A déliben egy bronzkori kerámiát is tartalmazó réteg mellett egy felében megmaradt Árpád-kori kemen-ce és számos faragott követ tartalmazó téglatormelékes sávalapozások érdemelnek említést. A 12. sz. szelvény két oldalán nyitott 17. és 18. szelvényekkel az egykori ebédlőpalotához hozzáépített udvari loggia tartópillé-reinek alapjait sikerült teljes felületben és mélységben tisztázni. Az egykori barokk pincelejárót a feltárás során elbontottuk, azonban a hiányzó pillérből már ez alatt sem maradt semmi, annak építése során a pillért az al-talajig kitermelték.

Az 1. és 2. sz. szelvény közötti rész feltárására nyitott 19. és 19/a szelvényekben egy kör alakú földbástya leégett nyomait sikerült dokumentálnunk: árokba állított facölöpök agyaggal kitapasztva alkották azt a véd-művet, melyet feltehetően az 1550-es évek belháború-i során utólag létesítettek, s mely a rezidencia ostroma-kor pusztulhatott el. A feltárásból eddig 5 különböző mé-retű ágyúgolyó és egyéb hadieszközök kerültek elő. E szel-vényekben és a tőlük É-ra nyitott 20. számúban a 2. szel-vényben talált árkok és felületek folytatódtak. A 20. sz. szelvény érdemi kibontására nem jutott lehetőség.

A magtár Ny-i végében a 21. sz. szelvényben előke-rült egy L alakú falszakasz két legalsó téglasora, melyek elhelyezkedésük és jellegük alapján valószínűleg annak a Ny-i palotaszárnynak a lezárását jelentik, melyet 1999-ben és 2002-ben a szülőotthon alatt és annak udvarán szondázásokkal már részben megismertünk. E mostani lelet megerősíti azt az elképzelést, hogy az épületszárny

É-i vége K felé befordul, s felmenő falában valószínűleg csatlakozott is valamilyen formában az ebédlőpalotá-hoz. E szelvényvel lett teljes annak a gödörnek feltára-sa is, melyből a 16. sz. eleji címeres, mázas és mázatlan darabok alkotta kályhák előkerültek. Noha a recens pin-cével elvitt rész kiterjedése ismeretlen, még így is csak-nem teljes kályhák előkerülésével számolhatunk.

Végezetül: a szülőotthontól É-ra, annak egykori kert-jében, valamint az egykori aszfaltos bekötőút elejére ki-terjedő 21. sz. szelvényben előkerült annak a cölöpsor-nak az árka és lyuksora, melyet nagy felületben 2002-ben a magtártól É-ra sikerült rögzíteni. A mostani felü-letben azonban az árok 2–2,5 m mélysége is kiderült, mivel itt a területen eddig nem került sor olyan mérté-kű tereprendezésre, mint a magtár előterében.

Az épület falkutatását és a faragott kőanyag felmé-rését Székér György végezte a régészeti feltárással pár-huzamosan. Ennek keretében sor került az álló épület-részek térszkenneres felmérésére és dokumentálására is. Az eddigi feltárások során előkerült régészeti lelet-anyag restaurálása teljes egészében elkészült.

VIRÁGOS GÁBOR

276. Nyíregyháza-Császárszállás, Butyka

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2005. április 5–12. között előzetes régészeti feltárást vé-geztünk az M3 autópálya tervezett nyomvonalába eső 138. sz. lelőhelyen a 235+435–235+545 km közötti sza-kaszon. A lelőhely a császárszállási vasútállomástól D-re fekvő dombháton található. Északon egy laposabban fekvő, náddal benőtt, vizenyős rész, D-en pedig a Nagy-kállóra vezető, Ny–K irányú földút határolja.

A 2002. és 2003. évi terepbejáráson a Butykaról Nagy-kállóra vezető földút szögletében kevés őskori, császárkori és Árpád-kori cserepet gyűjtöttek a Jósa András Múzeum régészei. A leletek a lejtő közepe táján jelentkeztek.

A kb. 3200 m²-nyi kutatott területen kisszámú, jól látható, szürkésbarna, illetve néhány rosszul észlelhető, világosbarna folt jelentkezett. Régészeti jelenségnek 1 árok és 2 gödör bizonyult. Az árokból két darab kézzel formált, őskori (bronzkori) kerámiatöredék került elő. A két gödör leletanyagot nem tartalmazott. Az árokkal megegyező be-töltésük alapján feltehetően azzal egykorúak.

Munkatársak: Almássy Katalin, Pintye Gábor régé-szek és Gábor Tamás rajzoló.

SCHOLTZ RÓBERT

277. Nyíregyháza-Császárszállás, Dohányszárító

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, LT, Sza, Á

2005. április 6. és május 19. között végeztük a megelőző régészeti feltárást az M3 autópálya 144. sz. lelőhelyén, ami egy É–D irányú dombhát. A régészeti munkálatok 12 064 m² területet érintettek, a lelőhelynek csak a nyomvonalba eső részét. A lelőhely feltehetően min-den irányban tovább folytatódik.